

Monogràfic

Fent camí cap a l'educació inclusiva

social.cat

La participació de la comunitat educativa, clau en la construcció de l'escola inclusiva

Generar un espai de trobada per dialogar i compartir reflexions sobre com construir i fer arrelar la cultura de la diversitat dins del sistema educatiu és el principal repte que persegueix la Taula de Participació per un Sistema Educatiu Inclusiu (TaPSEI). Impulsat pel Departament d'Educació, aquest procés participatiu compta també amb la implicació de diferents actors de la comunitat educativa com són les famílies de l'alumnat i el professorat, així com entitats que representen a les persones amb discapacitat, administracions públiques o experts de l'àmbit universitari.

Arran de la posada en marxa de la TaPSEI, durant el curs 22-23 s'han realitzat quatre grups de treball en els quals han participat representants de serveis educatius, associacions de familiars i entitats socials, així com centres d'educació especial i associacions professionals. Al llarg del curs s'han organitzat diverses sessions de debat a Vic, Cornellà i Reus, en les quals han participat més de 400 persones en total. A banda, s'han dut a terme dues sessions plenàries en les quals han participat unes 300 persones, més una tercera que clourà tot el procés d'aquest primer cicle de TaPSEI aquest 27 de juny. L'objectiu: definir un horitzó comú en el qual construir una escola inclusiva on tingui cabuda tot l'alumnat, tal com recull el Decret 150/2017 de l'Atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu, que es va aprovar el 17 d'octubre del 2017 i que s'està implementant progressivament a Catalunya. En aquest sentit, la Taula pretén aglutinar les diferents mirades sobre el sistema inclusiu, per definir quines passes s'han dut a terme perquè es redueixi la distància entre el model de sistema educatiu inclusiu que aquest decret defineix i la realitat del món educatiu actual a Catalunya.

Segons Laia Asso Ministral, directora general d'Educació Inclusiva, la TaPSEI té sentit per fomentar la participació, ja que, segons considera, "és un element clau en la construcció d'un sistema educatiu inclusiu". "La implicació de tots els membres de la comunitat educativa resulta imprescindible per a la detecció i l'eliminació de les barreres a l'aprenentatge", manifesta la directora

general. Així mateix, Asso sosté que la TaPSEI sobretot ha esdevingut un espai per construir una mirada de futur. “Més enllà de posar sobre la taula les mancances, ha permès construir propostes de manera conjunta i establir els objectius que cal prioritzar en el futur immediat”.

Des de la Direcció General d'Educació Inclusiva consideren que una de les qüestions que poden limitar l'avenç en el camí de la inclusió és el propi concepte i les expectatives que es generen al voltant de la idea que en té cadascú sobre la inclusió. “Per tant, compartir-ho és un grao ineludible per anar traçant els propers passos”, destaca Asso. Un altre factor “decisiu” és la governança. “Un dels grans objectius de la Taula de Participació és el de generar coneixement que orienti una governança educativa inclusiva efectiva”, relata la directora general.

D'altra banda, la TaPSEI també té la voluntat d'esdevenir una xarxa que pugui créixer i consolidar-se, i que serà un dels pilars per continuar avançant en la transformació del sistema.

Enguany, el primer cicle de la Taula de Participació s'ha centrat en l'anàlisi dels components, les dinàmiques i les condicions per a un sistema educatiu inclusiu. “En altres paraules, ha mirat de donar resposta a les preguntes: com ha de ser, com funciona i què necessita un sistema

“La implicació de tots els membres de la comunitat educativa resulta imprescindible per a la detecció i l'eliminació de les barreres a l'aprenentatge”, manifesta Laia Asso, directora general d'Educació Inclusiva

educatiu inclusiu”, resumeix Asso. Aquesta reflexió ha estat conduïda per persones expertes de l'àmbit universitari, a través de preguntes suggeridores i la lectura de diferents documents de referència. Així mateix, l'anàlisi s'ha fet posant l'alumnat i la família al centre però considerant també el seu paper com a membres de la comunitat educativa i del sistema educatiu.

Fruit d'aquesta reflexió i anàlisi, l'avaluació externa de la TaPSEI ha determinat diferents propostes. Entre elles, indicacions que passen per la priorització i adequació de recursos, entre les quals: establir uns criteris de priorització homogenis que vetllin per maximitzar l'eficàcia dels recursos; també es demana la revisió i actualització dels criteris que estableixin quin és el nombre de recursos que es considera adequat en relació amb l'alumnat amb necessitats educatives especials; així com ajustar la dotació de recursos. Així mateix, estableix garantir la formació i capacitat de tot el personal involucrat en l'atenció educativa de les necessitats

educatives especials; també s'apunta que cal oferir assessorament als centres educatius, així com potenciar la difusió del decret.

Traslladar aquest espai de reflexió als centres educatius

Des de la TaPSEI també s'han pogut identificar algunes mancances en la construcció del sistema educatiu inclusiu que cal resoldre. Una d'elles, a la qual el departament vol posar solució, és la manca de participació “d'una part molt important” de la comunitat educativa. Tot i que s'ha realitzat una TaPSEI d'alumnat, el departament vol donar-los més protagonisme en el proper cicle. Per aquest motiu, el proper cicle de la Taula trasllada l'espai de reflexió i debat a l'interior dels centres educatius, posant èmfasi en la visió i les propostes de l'alumnat. En aquest sentit, un dels principals objectius serà conèixer de primera mà les idees dels i les alumnes per a transformar l'entorn educatiu en un espai acollidor i lliure de barreres a l'aprenentatge.

Malgrat això, segons Laia Asso, la TaPSEI ha significat un abans i un després pel que fa a l'arrelament de la cultura de l'educació inclusiva entre la comunitat educativa. “L'escolta activa i la interacció amb la comunitat educativa marca una manera de fer i d'entendre l'elaboració i la gestió de les polítiques educatives. En aquest sentit, des de la unitat d'educació inclusiva s'ha fet una aposta decidida per una participació que tingui un impacte real en les línies de treball i la gestió dels recursos”, manté. A partir d'ara, el Síndic de Greuges serà l'encarregat de dur a terme el seguiment dels compromisos, atès que aquest òrgan ja va fer un primer informe sobre l'aplicació del Decret 150/2017, publicat l'any 2021.

Les 10 propostes de la Taula de Participació per a un Sistema Inclusiu

Fruit de les trobades de la Taula de Participació per un Sistema Educatiu Inclusiu (TaPSEI) s'han obert diverses línies de treball per millorar l'educació inclusiva en els centres escolars de tota Catalunya. Aquestes són les deu propostes que els grups de treball de la TaPSEI han acordat i que marquen el camí cap a una escola que doni resposta a les necessitats de tot l'alumnat.

- 1 Donar més veu als principals protagonistes, alumnat i famílies.
- 2 Garantir l'actitud inclusiva i les competències professionals del professorat en matèria d'inclusió.
- 3 Ampliar el focus de l'educació inclusiva a l'escola bressol, els ensenyaments postobligatoris, la formació de les persones adultes i la universitat.
- 4 Incorporar una perspectiva comunitària de l'educació inclusiva i estendre la cultura de la inclusió a la cultura, l'esport, el lleure i les activitats cíviques.
- 5 Generalitzar el disseny universal de l'aprenentatge (DUA) a totes les aules.

- 6 Establir processos d'autoavaluació sobre educació inclusiva als centres i garantir processos de diagnòstic públics i de proximitat.
- 7 Incrementar la quantitat i la qualitat de la formació sobre educació inclusiva a tots els nivells de la comunitat educativa.
- 8 Introduir una governança de proximitat basada en xarxes col·laboratives de professionals que codecideixen amb autonomia en l'àmbit local.
- 9 Garantir els recursos necessaris i suficients per a la implementació de les mesures universals, addicionals i intenses sota un principi d'equitat.
- 10 Sensibilitzar la societat en general sobre el valor de la inclusió i de l'educació inclusiva.

OPINIÓ

Escola inclusiva: idees modestes per anar avançant

Víctor Saura

Periodista, professor de secundària i
membre de la Plataforma Ciutadana per
una Escola Inclusiva

Sobre educació, i més si es vol inclusiva, cada dia se n'aprèn. Ho apunto d'entrada abans que algú es preguntí qui soc jo per donar lliçons. No és el que pretenc, ni com a pare de qui va ser un alumne amb NESE i ara és un jove en procés d'incorporació al mercat laboral ordinari, ni com a periodista que ha seguit a fons el debat educatiu, ni ara —molt recentment— com a docent de secundària. Però sí que vull aprofitar aquesta invitació per compartir algunes idees més o menys encertades que, tal vegada, podrien servir per avançar algunes passes en el llarg camí cap a l'escola inclusiva.

Primera. Diria que el més urgent és que el sistema educatiu perdi d'una vegada la por a cedir capacitat de decisió a les famílies. Fins i tot entenent que una etiqueta (diagnòstic) pot tenir alguna utilitat —estadística si més no—, cal partir de la base que no explica pràcticament res sobre les necessitats educatives de l'infant al qual li és adjudicada. I cal acceptar que qui millor el coneix no seran mai els experts (que l'hauran vist tres o quatre cops a tot estirar), sinó la seva mare o el seu pare, els quals, tret de casos excepcionals, el veuen cada dia d'ençà que va néixer. Als tècnics (que no experts) se'ls ha d'escoltar, però han de decidir les famílies, i encara avui sovint això no passa. Aquest és el punt que més frustra i irrita les famílies. Habitualment amb raó.

Aquesta desconfiança atàvica del sistema amb el criteri de les famílies s'exemplifica en una flagrant contradicció jurídica entre els decrets d'escola inclusiva (150/2017) i d'admissió (11/2021). Mentre la primera norma atorga a la família d'un alumne amb NESE l'última paraula a l'hora de decidir si opta per una escola ordinària o una especial, el segon —aprovat tres anys i mig després i concebut com a eina contra la segregació escolar i no per fomentar la inclusió—, introdueix un article en el qual aquesta última paraula queda en mans del director o directora del servei territorial. Sembla evident la voluntat del sistema de corregir, per la porta falsa, el que algú va entendre que era una concessió excessiva i temerària a les famílies. Ara tenim dues normes del mateix rang que diuen quelcom ben diferent.

Segona. Penso que alguns docents encara han de fer el pas endavant que ja han fet bona part dels seus companys i companyes. Contra el que aquest sector opina, l'educació inclusiva no és el deliri de qui mai ha trepitjat una aula, sinó que és un dret de tot infant, un benefici per al conjunt i, també, la complexa realitat quotidiana amb què s'ha de treballar. Deia Josep Maria Jarque que els docents són la paret mestra del model inclusiu, mentre que els especialistes (mestres d'educació especial, orientadors, logopedes, vetlladors, professionals d'EAP i de CEEPSIR, etc.) en són els seus contraforts. Ho recordo perquè alguns encara ho veuen a l'inrevés, o es refugien en la cantarella del “no hi ha recursos”, o deixen anar sentències com “aquest infant estaria millor en un altre lloc”, “no li fem cap bé tenint-lo aquí”, etc.

Certament, per eliminar barreres i personalitzar els aprenentatges (que d'això va la cosa) fan falta més recursos i més formació, i falten també hores i mans per a una bona coordinació entre els diferents professionals. Però posar-s'hi bé (i no de perfil) és un excel·lent primer pas. El segon és comunicar-se molt amb la família d'aquell infant i abordar en positiu els problemes quotidians. He conegut moltes famílies de nois i noies amb discapacitat escolaritzats en centres ordinaris que han acabat anímicament desfets de les vegades que els han martellejat amb aspectes negatius sobre els seus fills. Ja se sap: pels alumnes amb etiqueta qualsevol trapelleria té bonus. Els fan sentir culpables d'haver portat al món una persona amb discapacitat. I així és com hi ha famílies que acaben duent els seus fills a un centre especial, on saben donar més rellevància als progressos que als contratemps, i llavors t'expliquen el canvi amb només tres síl·labes: “Quin-des-cans!”.

La meva tercera reflexió s'adreça a les famílies. Crec que hauríem de posar alguns matisos a algunes de les nostres crítiques. Molt sovint convertim un assumpte particular, en el qual algun o alguns tècnics de l'administració no han estat a l'altura, en la presumpta prova del nou de la “falta de voluntat política”. I perdem de vista la quantitat de

decisions que es prenen a tots els nivells en un sistema que mou diàriament prop de dos milions de persones (entre alumnat, professorat i altres professionals). I la crítica, quan es maximalitza i sobredimensiona, és aprofitada pels sectors més refractaris i immobiliistes, ja que alimenta la seva retòrica segons la qual la inclusió és un conte de fades i a més neoliberal (un epítet sense solta ni volta al qual darrerament recorren amb la pretensió que esdevingui un argument irrefutable).

També és veritat que hem vist com decisions burocràtiques de caire excloent aparentment inamovibles es modificaven quan l'assumpte era airejat per les xarxes i la premsa. Per a qualsevol família aquest enfrontament amb el sistema representa un gran desgast emocional, però és l'única manera que moltes han tingut de saltar els murs d'incomprensió i resistències a fi de pressionar els polítics. D'aquí la importància (quarta idea) d'establir canals de comunicació constants, fàcils i fluids entre els serveis territorials i les entitats del tercer sector que treballen en l'àmbit educatiu.

Com diu el proverbi xinès que ens recorda Jordi San José a *Estimades famílies*, “fa més soroll un arbre que cau que cent que creixen”. I d'això vivim: sentim els arbres que cauen i no els que creixen. Són percepcions subjectives, experiències personals normalment doloroses, i no tenim res més. Això succeeix, en bona part, perquè no hi ha cap indicador mínimament objectiu per prendre el pols al sistema, per saber si avancem, si anem enrere o si ens hem perdut en un laberint. Trobar aquest baròmetre (cinquena) és un deure urgent que s'ha d'apuntar el sistema.

Defensar la mirada inclusiva: com l'Institut Barri Besòs s'ha convertit en un referent en acompanyar la diversitat

Falten pocs minuts per les 9 del matí i els passadissos de l'Institut Barri Besòs estan deserts. De cop, sona una cançó amb acords de reggae i comencen a sortir alumnes de desenes de portes que feia no res restaven tancades. Semblen formar part d'una simfonia tranquil·la però determinada com la que va sonant per l'altaveu: tothom té clar cap a on va, i què li toca fer després. Uns baixen escales, altres se saluden entre aula i aula, i entre les corredisses es veuen somriures, mirades còmplices, i salutacions sinceres als docents que es van creuant entre l'alumnat.

La diversitat dels 400 alumnes que assisteixen a aquest centre de secundària i batxillerat és un dels trets que més caracteritza l'Institut Barri Besòs, un fet pel qual tant la direcció com el claustre, format per més de 50 docents, ha decidit apostar amb certesa per una educació inclusiva, que garanteixi la igualtat d'oportunitats de tot l'alumnat, sense que el seu origen, la seva religió, la seva condició física o intel·lectual, o la renda de les seves llars —un fet rellevant, tenint en compte que el Besòs i el Maresme, on està ubicat l'institut, és el barri amb menor renda de les llars de la ciutat, segons dades de l'Ajuntament de Barcelona— els resti la possibilitat de rebre una educació de qualitat.

Però com es garanteix l'educació inclusiva? I també, com s'assoleix aquesta mirada? Per respondre a aquestes qüestions i entendre com es treballa en el dia a dia per aconseguir una educació inclusiva, el Social.cat ha visitat l'Institut Barri Besòs acompanyats per alguns dels seus

Tant la direcció com el claustre del centre aposten amb certesa per una educació inclusiva, que garanteixi la igualtat d'oportunitats de tot l'alumnat

“Aquest és un centre acollidor i això de primeres ja el fa inclusiu, perquè cuidar el benestar de l'alumnat és el pilar de l'educació inclusiva”, destaca Maria Macià, cap de Servei de Suports i Mesures per la inclusió

docents i psicopedagogs. Per a Javi Cortés, professor del centre i anterior cap d'estudis, és cabdal centrar-se en un fet determinant en l'educació: “En un centre com el nostre, cal buscar molt més les necessitats de l'alumnat, i intentar donar-li el que veiem que requereix”, assegura el docent. Això seria la clau de pallar, detectar què està necessitant l'alumnat, i això es fa apropant-se a ell, establint un vincle real.

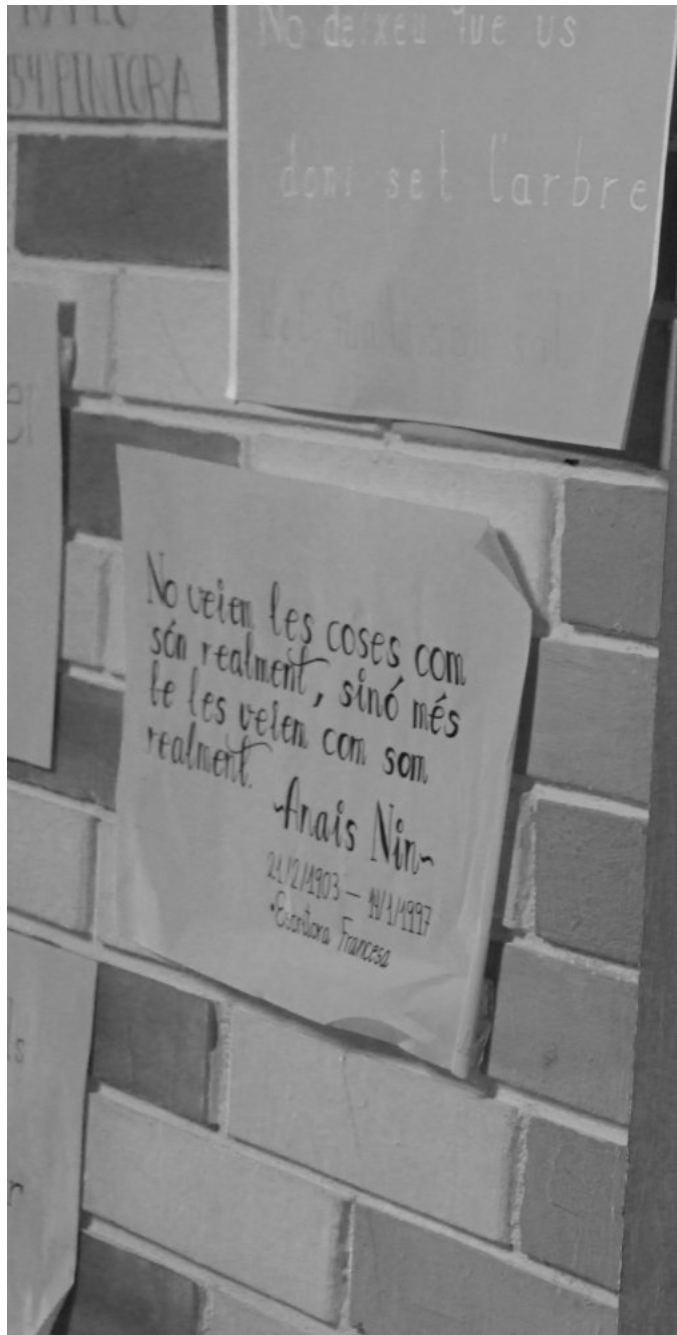
Així també ho creu Maria Macià, actual cap de Servei de Suports i Mesures per la inclusió del Departament d'Educació, i que ha treballat durant sis cursos al SIEI (Suport Intensiu d'Escolarització Inclusiva) i també com a orientadora d'aquest centre. “Un aspecte clau és que aquest és un centre acollidor i això de primeres ja el fa inclusiu, perquè cuidar el benestar de l'alumnat és el pilar de l'educació inclusiva. Aquí pensem que tothom és benvingut, i entre tots intentarem trobar el seu lloc. Es cuida l'alumnat, les famílies, el professorat...”, enumera Macià. Acollir i cuidar, per fomentar la vinculació: “Quan acollim tothom i els ajudem a buscar el seu itinerari estem vinculant-los al centre, perquè estiguin estudiant el màxim de temps possible, i traient el màxim partit de tot l'alumnat”, incideix.

Ambdós reconeixen que, a banda de tot l'exposat i també de comptar amb recursos com l'equip de vetlladors o el

SIEI, hi ha dos factors claus que defineixen la manera de fer del centre, i que aconsegueixen que l'educació inclusiva no només sigui una fita, sinó que sigui la manera de fer de tot el claustre i l'alumnat. D'una banda, esmenten com a cabdal la codocència. En aquest centre, des de fa ja molts cursos, el fet que hi hagi dos docents a l'aula està totalment normalitzat, amb la qual cosa, quan entra una persona de suport (del SIEI, per exemple), no es genera cap estigma entre l'alumnat que ha de rebre el suport. “En altres centres que jo havia estat el fet que algun altre docent entrés a classe era un drama. En canvi, aquí és quelcom positiu. Tothom està acostumat a treballar en parella, i això és un dels grans suports per atendre la diversitat”, opina Macià.

D'altra banda, el ventall d'oferta d'itineraris també ajuda molt a atendre la diversitat de l'alumnat. “Procurem que hi hagi una optativitat molt diversa. Tenim itineraris més artístics, altres més socials, alguns molt manipulatius, i d'altres tecnològics, etc. per intentar oferir una varietat de possibilitats que s'ajusti a tota la tipologia d'alumnat del centre”, enumera Cortés.

Així, a secundària, cada curs fa diferents projectes molt variats durant l'any: de bicicleta, d'hort, de teatre, de música... En concret, en aquest darrer àmbit, participen en el Rockin, un projecte pedagògic innovador que té com a objectiu transformar l'ensenyança musical als instituts catalans i gràcies al qual el centre disposa d'una sala plena d'instruments perquè cada alumne aprengui a tocar un instrument, compondre cançons i tocar en grup. “Al barri hi ha un talent musical increïble, però poc marge econòmic de les famílies per fer extraescolars musicals”, explica Macià, incidint en la importància de projectes com el Rockin. Quan entrem a l'aula del projecte —que sembla un buc d'assaig—, un grup de quatre alumnes està tocant als teclats, bateria, i guitarra elèctrica una peça que sona francament bé. Quan acaben, la resta de la classe aplaudeix mentre un altre grup d'alumnes ja es preparen per sortir al petit escenari per tocar una altra cançó en la qual treballen. Dos docents de música, una que organitza el grup i els va ajudant a compondre, i un altre que està a

una sala amb tots els aparells de so, fan possible junt l'alumnat aquest prodigi musical al bell mig del Besòs.

Les necessitats de l'alumnat, al centre de tot

Continuem recorrent el centre i ens trobem amb les referents d'un suport que s'ha fet molt rellevant per a molts dels alumnes de l'institut. Es tracta del SIEI (Suport Intensiu d'Escolarització Inclusiva), que com el seu nom indica, ajuda en l'acompanyament de tot l'alumnat que té necessitats educatives especials. Aquest curs el servei atén principalment a deu alumnes que tenen "moltes capacitats i també discapacitat cognitiva o trastorn greu de conducta", tal com explica la Meritxell Balcells, una de les dues psicopedagogues que conformen aquest suport, que també compta amb una educadora d'educació especial.

L'alumnat que atenen al SIEI arriba a través de l'informe de reconeixement de necessitats específiques de suport educatiu (NESE) de l'EAP (Equips d'Atenció i Assessorament Psicopedagògics), externs al centre, però amb qui mantenen una col·laboració continuada. Juntament amb aquest equip extern, i també amb l'equip docent, les referents del SIEI s'ocupen de les necessitats educatives d'aquest alumnat i pensen en la forma d'atendre'ls de la millor manera, i donar resposta a cada situació que vagi esdevenint. "Cada alumne és un món, cal atendre la necessitat del moment de cadascú, què necessiten, i veure com ho podem donar i què es pot oferir des d'aquí i des del centre", resumeix Balcells. "Atenem nanos molt diferents i molt iguals. Potser la diferència rau en si pesa més un tema cognitiu o si hi ha més tema de regulació conductual", aclareix.

Tot i que són deu alumnes els que estan derivats per l'EAP, també tenen alumnes "convidats", és a dir, aquells que tot i no tenir un informe de reconeixement NESE necessiten una atenció específica per altres raons o en algun moment concret de l'escolarització, per exemple, amb alumnat nouvingut que encara no parla l'idioma. "Aquest és un

recurs viu, personalitzat i flexible, perquè les necessitats dels alumnes van canviant, i ens adaptem a les circumstàncies d'ells", destaca Balcells, que reivindica que el servei s'hauria d'ampliar més: "Pensem que hi ha alumnes que podrien aprofitar el recurs i pels criteris d'accés no hi poden accedir tot i que ho necessitin", clama.

El seu suport es fa tant a l'aula, fent codocència, com al pati, a les tutories, i també amb activitats que es duen a terme fora de l'aula, on es treballen habilitats més transversals, també instrumentals o de conducta, que tant poden ser individualitzades o en grup. A banda també disposen d'una aula tranquil·la situada a sobre de la biblioteca de l'escola i on els infants poden acudir sempre que ho necessitin. "Aquí troben un espai de seguretat per parlar de les seves coses, i sentir-se acompanyats. Els agrada ser al seu grup classe, però aquí saben que poden venir sempre que ho necessitin, sobretot si volen trobar un moment de tranquil·litat, perquè molt d'aquest alumnat ho necessita", adverteix Balcells. Justament, mentre mantenim aquesta conversa, arriba a l'aula un alumne que volia compartir amb les referents del SIEI que havia fet un examen i que estava content. Elles el conviden a passar una estona si li ve de gust, però ell prefereix tornar amb la seva classe. "Això és el vincle, que ell vingui aquí a compartir amb nosaltres com està. Se senten acollits", afegeix la docent, que fa ja set anys que forma part del SIEI de l'Institut Barri Besòs.

També des d'aquest suport es posa èmfasi en fomentar l'autonomia de l'alumnat. Aquesta és principalment la funció de l'Isi Carretero, l'educadora d'educació especial, que té clar que la seva tasca principal és encoratjar als

El SIEI és un recurs "viu, personalitzat i flexible, perquè les necessitats dels alumnes van canviant", diuen les seves referents

alumnes amb necessitats educatives especials.

“Treballem molt la seva autonomia, per exemple en els desplaçaments, perquè molts tenen por d’anar pel carrer, d’agafar el metro o el bus...”, admet. “Jo els hi dic que ells saben, que poden, perquè a vegades tenen la sensació que no són vàlids. Els hi donem eines i tasques perquè a poc a poc puguin superar aquestes barreres”, resumeix l’educadora.

D’altra banda, aquestes professionals també són referents per a les famílies durant tota l’escolarització dels infants, que comprèn tota l’ESO, i també l’escolarització postobligatòria, oferint-los orientació i acompanyament en tot el que necessitin. “Per a les famílies, som una referència continuada que no canvia des del primer dia de primer d’ESO fins a l’últim dia”, apunta Maria Macià, tot indicant que les referents del SIEI també estan presents a les reunions entre tutoria i les famílies, un fet que aconsegueix alleugerir la sensació de canvi quan els alumnes passen de curs i tenen nous tutors. “Són infants als quals els costen els canvis, i cal acompanyar-los en aquests moments”, diu Balcells.

Pel que fa als alumnes amb discapacitats greus, Macià aposta perquè els centres ordinaris no suposin una pèrdua d’oportunitats per l’alumnat que deixa d’escolaritzar-se a les escoles d’educació especial, que estan esdevenint proveïdors de recursos i suport. “Tot el coneixement i professionals que hi ha a les escoles d’educació especial s’ha de traslladar a l’ordinària. S’han de garantir les necessitats de l’alumnat. Han de tenir totes les oportunitats que ofereix l’escola ordinària, però sense perdre cap dels beneficis que puguin tenir a les escoles d’educació especial”, sosté.

Pas a pas cap al canvi de mirada

Fer un canvi de rumb i apostar per l’educació inclusiva és un repte que ha d’entomar tot l’equip de docents i la comunitat educativa del centre. A l’Institut Barri Besòs aquest viratge es va fer fa set cursos. Abans se separaven

els alumnes per nivell: a la classe de l’A anaven els més avançats; a la B posaven aquells amb nivell mig i al C els del nivell més baix. “Es va fer un procés participatiu amb tota la comunitat educativa per desmuntar aquest model i anar avançant i construint, a banda que hi ha una normativa que diu que el centre ha de ser inclusiu, i s’ha de complir”, recorda la cap de Servei de Suports i Mesures per la inclusió, fent referència al Decret 150/2017 d’atenció educativa a l’alumnat en el marc d’un sistema educatiu inclusiu, aprovat l’octubre de 2017. Macià és clara: “Es pot aconseguir una escola inclusiva, però cal que tot el centre s’hi bolqui”.

Opina semblant Sara Briones, referent de l’EAP de la zona Besòs, qui creu que l’equip directiu dels centres és un pilar per assolir que la mirada inclusiva impregni entre la resta de l’equip i la comunitat educativa. “Si l’equip directiu no té una mirada inclusiva, no anem enlloc. També és necessari un equip potent d’orientadors i mestres d’educació especial”, opina.

Briones sosté que hi ha hagut canvis i avançaments importants en aquests darrers anys, tot i que considera que el procés és “molt lent”. “Sovint has de fer passes enrere i tornar a començar i a poc a poc fer consciència i acompanyar”, explica la psicopedagoga. “Nosaltres partim de l’expertesa però hi ha docents que no tenen els coneixements que tenim, i els hi donem una tasca a la qual potser no veuen sentit. Hi ha gent que necessita fer els passos més a poc a poc, hi ha qui ho veu clarament i es tira a la piscina. Nosaltres els hem d’acompanyar i els anem sostenint”, expressa Briones.

Segons la referent de l’EAP, per aconseguir que aquesta transferència de coneixements sigui real, la formació és clau, i és el que més demanda el professorat. “La gent no està formada, i nosaltres demanem molt i no sempre saben. Els centres fan moltes formacions d’informàtica o de noves tecnologies, i potser hauríem d’incidir molt més en temes d’inclusió. Això és prioritari. Si estem apostant per l’educació inclusiva i que tots els infants vinguin a l’escola ordinària, cal optimitzar recursos que ja tenim,

formant als docents, explicant-los com treballar amb aquest alumnat perquè es garanteixin les seves necessitats”, aposta.

Més enllà de l'escola, Maria Macià opina que cal fer encara molta tasca de consciència social. “Quants de nosaltres tenim un amic amb discapacitat intel·lectual, per exemple? Som una societat que ja de per si discrimina, i fins que no fem aquest canvi de mirada...”, es lamenta Macià, qui creu que la manera de trencar amb aquesta discriminació és, justament, viure la diferència “des de la normalitat i estant tots junts”, diu. “Algunes famílies tenen encara la preocupació que hi hagi un alumne amb discapacitat a la classe dels seus fills, perquè pensen que amb ell el grup classe no avançarà, i que caldrà destinar molta atenció a aquest infant. Però no és pitjor que no hi sigui aquest alumne, que no tinguin tots ells l'oportunitat d'interactuar amb persones diferents?”, es pregunta Macià.

Així, cal continuar avançant, obrint la mirada i respectant la diversitat. “S'ha de fer en el dia a dia: es treballa a les reunions, a les aules, o en espais tan informals com fent un cafè... Tots n'aprenem. Jo mateixa estic en procés d'aprendre, i també la meua mirada la vaig canviant i transformant”, assegura per la seva banda Meritxell Balcells, la psicopedagoga del SIEI. “Estem en camí”, conclou.

L'alumnat pren la paraula per imaginar una escola més inclusiva

Què és per a tu la inclusió? Què faries perquè el teu centre fos més acollidor? Creus que hi ha companys que no se senten prou valorats a l'escola? Sents que la teva opinió és important? Aquestes, entre altres, són algunes de les preguntes que gairebé 1.300 alumnes de primària i secundària de Catalunya han respost en una enquesta duta a terme en el marc de la Taula de Participació per un Sistema Educatiu Inclusiu (TaPSEI), procés impulsat pel Departament d'Educació que vol sumar a tota la comunitat educativa en la implementació de l'escola inclusiva.

Les respostes evidencien que els infants tenen una clara imatge del que és la inclusió: “Que la societat s'adapti a les necessitats de cadascú perquè tots aconseguim el millor nivell de nosaltres”; “El respecte de drets, necessitats i desigs de tota persona independentment del gènere, cultura, edat, aparença, discapacitat o condició”; “Fer que tothom se senti amb les mateixes capacitats i oportunitats que els altres”. Aquestes són algunes de les respostes que els alumnes han manifestat en les enquestes, entre altres.

L'alumnat també té moltes propostes perquè els seus centres siguin més acollidors, tal com recullen les seves respostes en les enquestes sobre quines coses es podrien millorar als seus centres per fer-los més inclusius. Entre les propostes, els alumnes aposten per “millorar l'accessibilitat i eliminar barreres de tota mena, especialment les mentals”; possibilitar “classes amb menys alumnes”; o proporcionar “més zones de calma o de recolliment”; etc.

A banda, la TaPSEI realitzada a l'alumnat també recull una dada rellevant: el 53% dels alumnes de primària enquestats reconeixen que estan molt contents a l'escola, i el 40,6% bastant contents.

Les veus dels alumnes del SIEI de l'Institut Barri Besòs

En aquesta línia van manifestar-se un grup d'alumnes de l'Institut Barri Besòs durant la seva intervenció en el

podcast de Ràdio Maconda —un projecte de difusió cultural arrelat al barri de Sant Martí i a la biblioteca Gabriel García Márquez— al qual van ser convidats per parlar sobre l'educació inclusiva. Tots ells són alumnes que reben el Suport intensiu d'escolarització inclusiva (SIEI) del centre i van parlar sobre què els satisfà més d'aquest suport.

Per exemple, l'Ahsan, un alumne del centre, va explicar que li “agrada molt” rebre el suport del SIEI: “Aprenc jugant, i treballo més tranquil”, explica el jove, d'origen pakistanès. L'Ahsan relata que quan va arribar de Pakistan estava molt espantat perquè no entenia l'idioma i no es podia comunicar amb els companys, i per això diu que s'enfadava i els pegava. A poc a poc, i a base de molt treball, ha canviat molt la seva situació. “Ara tinc amics, i estic aprenent a llegir. M'agrada més estudiar a Barcelona que al Pakistan. Allà tothom havia de fer les mateixes feines, i si no les feies o no les sabies fer, em pegaven. Aquí els professors m'ajuden”, diu.

Per la seva banda, en Sunnyip, que fa 4t d'ESO, assenyala que a ell, ser alumne del SIEI, li ha servit molt per “controlar la ràbia”. “Quan estic amb els companys del SIEI em sento feliç, perquè allà podem parlar de tot. M'ajuda per avançar amb les matèries i per aconseguir les coses plantejades per mi mateix”, apunta.

Els alumnes també han aprofitat la seva intervenció en el podcast per fer propostes. En Sunnyip, per exemple, demana que cada any puguin mantenir els mateixos professors i companys perquè a ell li “costa molt” adaptar-se als canvis. Un altre infant que rep el suport intensiu,

El 53% dels alumnes de primària enquestats reconeixen que estan molt contents a l'escola, i el 40,6% bastant contents

l'Eloi, també reclama que no hi hagi “pressió” per les notes i els exàmens. “A secundària tothom està preocupat per les notes”, diu. Per la seva banda, en Joaquin, apunta que l'escola ha de ser per tothom: “No hi ha d'haver barreres arquitectòniques pels alumnes amb discapacitat física o intel·lectual; s'han de posar rampes”, clama.

En David, que és exalumne del centre, també intervé a la trobada i ens deixa una reflexió clau: “La inclusió és aquella escola que inclou a tots els nens i nenes i on tots poden aprendre. Això és molt important perquè tots som diferents i necessitem coses diferents, però volem aprendre junts”.

Anna Planas

Integradora social i activista
en l'àmbit de la discapacitat i
la inclusió de totes les persones

OPINIÓ

Inclusió: un repte pendent!

Alguna vegada t'has plantejat si la societat actual té en compte a tothom de la mateixa manera?

En primera instància potser pensaràs que sí, però si continues llegint veuràs que no sempre és així... Som moltes les persones que formem part d'aquesta societat, tantes que més enllà de diferències bàsiques com l'altura, color de cabell o l'estil de vestir, també hi ha persones que ens diferenciem de tu perquè formem part d'un col·lectiu minoritari anomenat persones amb discapacitat. I és que quan arriba una discapacitat a la teva vida realment tot canvia. Potser no directament per tu, però sí per la societat.

Teòricament, tu ets una persona (com tothom), però la vulneració dels teus drets o imposició de barreres arquitectòniques que constantment et trobes davant posen en evidència la manca de sensibilització de la societat envers la discapacitat, la qual cosa fa que, malauradament, la igualtat desaparegui. Aleshores, crec que no podem parlar d'inclusió sense igualtat.

Així doncs, per a mi la inclusió és igualtat. I ho puc confirmar en primera persona, ja que es vulneren molts dels drets bàsics, entre ells el de l'educació de tots els infants o joves per igual bàsicament perquè alguns "tenim una discapacitat". Moltes de les portes tancades que m'he trobat per voler estudiar, han anat acompanyades d'aquest argument (tot i que en realitat no n'és cap), d'una manera o altra.

Sense anar més lluny, només us diré que soc graduada com a integradora social i que, fins i tot en un cicle com aquest, em van tancar les portes a poder fer-lo obtenint la titulació com la resta perquè no em volien adaptar algunes pràctiques de mòdul, que físicament no podia fer de la mateixa manera que els meus companys. Per tant, crec que és un bon exemple per il·lustrar que tots plegats tenim molta feina a fer, tenint en compte que ara mateix la lluita de molts continua fent camí darrere del següent objectiu: "Educació inclusiva: un repte pendent!".

Per a mi, el més important és fer un canvi de mirada pel que fa a la inclusió educativa considerant la diversitat com un factor que sempre suma i no resta entre alumnes, sinó que enriqueix i fomenta l'aprenentatge cooperatiu. El que no pot fer un, ho fa l'altre, i viceversa. Pel que fa als drets de l'alumnat, tots nosaltres tenim el dret a què se'ns ofereixin (i que posteriorment proporcionin), totes aquelles mesures de suport materials o personals que ens siguin necessàries per afavorir el nostre procés i ritme d'aprenentatge (així com l'autonomia). Cal garantir-les dins i fora del centre educatiu, sempre que es tracti d'activitats psicopedagògiques, amb la finalitat d'aconseguir disminuir les barreres i cobrir les necessitats de cadascú de manera personalitzada, sense que la discapacitat continuï sent una excusa per no fer-ho i segregar-nos de la resta (a diferència del que passa en l'actual sistema educatiu).

Un altre aspecte important i sovint oblidat és l'accessibilitat. Cal que totes les institucions educatives siguin accessibles a les necessitats de tothom. Us asseguro que, només aquesta qüestió d'accés incòmode per a qualsevol estudiant amb discapacitat, resulta determinant. Si habitualment ja costa que l'educació sigui la que s'adapta a nosaltres (i no nosaltres haver-nos d'adaptar a ella), com penseu que ens fa sentir haver de demanar ajuda per entrar a un edifici? Doncs malament, perquè en realitat, si s'eliminessin les barreres arquitectòniques que hi ha presents a la societat, podríem ser persones més autònomes i no haver de dependre sempre de l'ajuda d'una tercera persona.

És per això que, en aquest sentit, considero oportú apostar perquè tots els edificis tinguin en compte el disseny universal; que siguin per a tots i, per tant, lliures de barreres arquitectòniques i de qualsevol tipus, esperant que l'accessibilitat en si deixi de ser un factor exclouent.

Tot això que acabo d'esmentar sembla prou senzill, oi? És obvi que, per exemple, si en lloc d'escales hi hagués rampes a tot arreu, molts de nosaltres hi guanyaríem. Però

és que justament el problema no és només aquest, sinó que aspectes com aquest no deixen de constituir els drets de les persones i, el fet de no garantir-los a tothom, implica retallar constantment les oportunitats de determinats col·lectius.

Crec fermament que no és la discapacitat el condicionant que més ens “discapacita”, sinó la societat! La nostra vida és una lluita constant i esgotadora perquè la societat tingui una mirada més inclusiva i pensi també en nosaltres i en el nostre entorn; en tots els infants que volen i haurien de poder jugar al parc o anar a l'escola com (i amb) els altres infants. En totes les persones que no podem gaudir com tothom de l'oci i temps lliure perquè moltes vegades no és accessible, en la possibilitat d'eliminar evidents barreres arquitectòniques que no haurien d'existir...

I és que també som persones que formem part d'aquesta societat i és injust que hàgim de sentir-nos sempre les més oblidades, havent de reivindicar (tant a la vida real com a les xarxes socials) allò que és de tots: els nostres drets i, per tant, també igualtat en el compliment d'aquests. Perquè tinguem o no una discapacitat, els teus drets, els meus i els de tothom són els mateixos!

A tall de conclusió, vull veure la inclusió com un repte que tenim capacitat d'assolir. Com aquell canvi que ens afavoreix i ens fa millors com a societat. Aprofito l'ocasió per demanar a les administracions públiques i al Departament d'Educació el seu compromís i implicació en aquest llarg camí per arribar a ser una societat més justa, igualitària, inclusiva i pensada per a tothom.

Entrevista a Ascen Díez de Ulzurrun
Directora de l'EAP Alt Penedès

ENTREVISTA

“Podrem avançar cap a una escola per a tothom quan junts siguem capaços de canviar les nostres creences i millorar les nostres pràctiques”

Per a la mestra i pedagoga Ascen Díez de Ulzurrun no hi ha dubtes: l'escola inclusiva no és cap quimera; és una realitat que ella, com a directora de l'Equip d'assessorament i atenció psicopedagògica (EAP) de l'Alt Penedès, està contribuint a introduir a les aules de la seva comarca amb una metodologia que funciona. Les seves raons parteixen de la convicció que qualsevol infant pot estar a una escola ordinària. Com? Amb acompanyament de professionals especialitzats i amb un equip docent que cregui fermament en l'escola inclusiva.

Díez de Ulzurrun, que porta tota una vida treballant per l'escola inclusiva dins i fora de les aules —des de la investigació universitària; com a membre de l'equip de Dincat que ha plantejat la transformació dels centres d'educació especial; i també des del GIEE (Grup d'Investigació en Educació Especial)— explica en aquesta entrevista de quina manera treballa el seu equip i per què cal parar atenció a la feina que s'està realitzant a l'Alt Penedès.

L'EAP de l'Alt Penedès és un referent ara mateix pel que fa a educació inclusiva. En què es basa aquest programa pioner que esteu implementant a la comarca?

El nostre Programa d'Educació Inclusiva de l'Alt Penedès —que anomenem CEEPSIR Espiga EAP— es basa a desenvolupar plegats competències i consolidar bones pràctiques en l'habilitació de contextos inclusius perquè tot l'alumnat pugui participar i pugui aprendre. És un programa que segueix les fases d'implementació que la recerca diu que són necessàries per garantir la sostenibilitat de les bones pràctiques.

Qui fa possible aquest programa i qui participa?

Apliquem el programa conjuntament amb els professionals de l'Escola d'Educació Especial Delta Espiga, amb la col·laboració de la resta de la xarxa. Fins al moment, hi participen 41 centres entre primària i secundària, amb els quals establim un compromís de l'equip directiu del centre i un acord del 70-80% del claustre, així com amb la garantia de l'aplicació del programa com a mínim per a tres cursos. Així, aquest programa té el valor de comptar amb la implicació de

tothom. Centres, és a dir, professorat i alumnat, famílies, Servei Educatiu, EAP, centre d'educació especial, serveis específics, inspecció i Servei Territorial.

D'on va néixer la inquietud d'avançar cap aquest model?

És el resultat d'un procés que va començar el 2016 amb el projecte de transformació dels centres d'educació especial, promogut per Dincat i liderat per Josep Font i Climent Giné, del qual jo en formava part. Les unitats de formació que es van generar ens van servir perquè l'equip del nostre EAP i el claustre del centre d'educació especial l'Espiga les treballéssim i, amb la comprensió del significat d'inclusió, comencéssim a escolaritzar a tot l'alumnat a l'escola ordinària i plegats donar suport a la inclusió a través del programa CEEPSIR Espiga-EAP.

En què consisteix a grans trets el programa?

El programa respon a tres etapes d'implementació. Una prèvia amb compromisos per part del centre, una d'aplicació formada per tres modalitats que anomenem 'Acompanyament', 'Mirades compartides' i 'Formació activa' i una de manteniment, a partir del tercer any que formen part del programa. Els centres que participen en la modalitat d'Acompanyament reben el suport un matí quinzenal dels professionals del CEEPSIR (Espiga-EAP) i es treballen dos continguts. Un que té a veure amb l'estructuració i l'organització del context d'aula per facilitar la participació de tot l'alumnat, i comença amb una sessió formativa amb tot el centre. El segon és un contingut que escullen de la modalitat de 'Formació activa'. D'altra banda, en els centres que participen en la modalitat de 'Mirades compartides', la mestra d'educació al suport inclusiu de l'escola ordinària i la tutora participen en la pràctica de l'aula de 'Mirades compartides' amb la professional experta de l'Espiga; a banda, la professional de l'Espiga i la persona referent de l'EAP donen suport setmanal a l'escola ordinària.

I la 'Formació activa' com s'aplica?

Els centres escullen un contingut entre cinc propostes formatives, que són: Estratègies efectives i fàcils d'aplicar

“El nostre programa es basa en desenvolupar plegats competències i consolidar bones pràctiques en l’habilitació de contextos inclusius perquè tot l’alumnat pugui participar i pugui aprendre”

per al tractament de les conductes problemàtiques; aprenentatge entre iguals; benestar emocional; lectura i docència compartida. Un cop definit l’objecte de transformació, l’equip coordinador de cada centre planifica la intervenció concretant el curs o cursos, i els professionals implicats recullen les dades per fer el control del progrés, planifiquen la intervenció, el seguiment i n’informen el claustre. Tanmateix, durant la fase d’aplicació compten amb l’acompanyament dels professionals del Programa CEEPSIR Espiga-EAP.

Quina creu que és la clau d’aquest programa?

Un aspecte fonamental és compartir tothom el mateix significat d’inclusió que passa per pensar en tot l’alumnat. No ens centrem en el dèficit, sinó en les necessitats de suport i treballem en guanyar competència en pràctiques basades en l’evidència on tothom pugui participar i aprendre.

Creu que és replicable aquest nou model a altres territoris?

Penso que tothom pot avançar cap a una escola inclusiva partint cadascú del moment on es troba. És un camí que demana canviar els nostres valors, les nostres creences, les nostres pràctiques. Els lideratges i la formació són fonamentals. És bàsic que tothom comparteixi el significat d’inclusió, i que es passi d’un enfocament centrat en el

nen i la nena, a un centrat en l’entorn, pensant en tot l’alumnat.

Com es repensa una aula perquè sigui inclusiva?

Hem de pensar en tots els alumnes. Cal estructurar i organitzar el context d’aula perquè tots els alumnes puguin participar i puguin aprendre. Creant un ambient acollidor, oferint els suports visuals necessaris, adequant els ritmes, oferint instruccions clares i concises, reconeixent-los com a persona, valorant el seu progrés. Els objectius han de ser els mateixos per a tothom, partint del currículum per a tots i oferint suports diferenciats en funció de les necessitats. I en el cas que l’alumne requereixi un PI (Pla de suport individualitzat) es concretarà en funció dels resultats de l’avaluació.

Hi ha una perspectiva inclusiva en les mesures i suports universals que s’apliquen als centres?

En una escola inclusiva hem de poder pensar en suports diferenciats, però un dels reptes principals el tenim en el suport universal. En organitzar l’aula, creant bones pràctiques pensant en tots els alumnes. Aquí cal parlar de la transformació de la funció de l’especialista, contribuint amb aquestes mesures universals ajudant al professorat en l’assoliment dels objectius per a tots els nens i nenes. En aquest sentit, van augmentant els centres que incorporen la codocència a les aules i que es formen per conèixer els diferents tipus de docència compartida per poder atendre millor l’alumnat. Al Penedès acompanyem als centres en la construcció de coneixement en mesures universals començant en pràctiques basades en l’evidència en relació amb l’estructuració i organització

“L’educació inclusiva és un camí que demana canviar els nostres valors, les nostres creences i les nostres pràctiques”

del context; el projecte FET lectura; benestar emocional; aprenentatge entre iguals; estratègies de baixa intensitat (SCP) i docència compartida.

Fa cinc anys que es va impulsar el Decret sobre educació inclusiva. Com creu que s'està implementant?

Tenim un bon nombre d'escoles d'educació especial que són CEEPSIR (Centre d'Educació Especial Proveïdor de Serveis i Recursos) i properament hi haurà una nova convocatòria. També van augmentant els SIEI (Suport intensiu a l'escolarització inclusiva) i es fan formacions. Malgrat això, la realitat és que, a excepció d'algunes escoles d'educació especial, com la nostra, a la major part dels centres d'educació especial de Catalunya continuen tenint molta matrícula i això ens ha de fer pensar.

Per tant, considera que hi ha aspectes a millorar?

Sí, començant per implementar polítiques valentes que defineixin un camí per avançar cap a l'escola inclusiva amb una proposta clara basada en l'evidència. Guiar-se per la iniciativa de transformació de centres promoguda per Dincat seria un bon començament. És bàsic que tothom comparteixi el mateix significat d'inclusió, no centrant-se tant en l'infant i el seu diagnòstic, sinó en la creació de contextos d'aula, en bones pràctiques que pensin en tot l'alumnat. Sovint les dificultats que presenten els alumnes tenen més a veure amb la naturalesa de la interacció amb els mestres, els companys i amb la qualitat de l'educació que amb les seves pròpies dificultats. Així mateix, és important posar-se d'acord en el que ha de ser un CEEPSIR, concretar accions i continguts de transformació. Cal dissenyar un protocol alineat amb els principis i pràctiques d'una escola on tots els alumnes siguin benvinguts i rebin els suports que necessiten per tenir èxit. D'altra banda, cal vigilar en no reproduir a l'escola ordinària el que es faria al centre d'educació especial, sense oblidar que cada infant ha de poder anar a l'escola del seu poble.

Què creu prioritari, per avançar per aquest camí del qual sou referents?

“És bàsic que tothom comparteixi el significat d'inclusió, i que es passi d'un enfocament centrat en el nen i la nena, a un centrat en l'entorn”

És necessari que tots els centres de doble línia tinguin SIEI, que els professionals de suport a la inclusió no siguin una opció a decidir per la direcció del centre, sinó uns professionals prescriptius imprescindibles per a l'escola per a tothom que volem. Entre les prioritacions cal que els EAP disposin d'un major nombre de professionals per a donar suport suficient a tots els centres, i les escoles d'educació especial, que passin a ser centre de recursos per a la inclusió, disposin també de major nombre de docents per a aquest objectiu, tenint clar que han de fer-ho de la mà de l'equip d'assessorament i orientació psicopedagògica. D'altra banda, cal posar l'accent en els lideratges, i és necessari que es redueixin les tasques burocràtiques i de gestió de les direccions, així com el nombre de formacions que massa sovint acaben sent experiències puntuals, però que no produeixen canvis en el sistema. Hem d'aconseguir baixar l'estrès dels docents amb contínues directrius canviants. Cal que puguin centrar-se en el seu grup classe, amb els seus alumnes en construir conjuntament coneixement, formant-se en pràctiques inclusives basades en l'evidència.

Tal com apunta, un dels principals objectius de l'educació inclusiva és que una gran part d'alumnat que ara estava en centres d'educació especial puguin passar a l'escola ordinària. Què passa si un cop a l'ordinària aquest alumnat no compta amb els recursos necessaris?

Parlar d'inclusió és parlar de fer bé la nostra feina perquè arribi a tots els alumnes. El que volem és que tots els nens i nenes aprenguin i siguin feliços. No es tracta només de demanar més recursos. Com diu en Josep Font, mentre els demanem empoderem-nos. Cuidem els mestres, les

aules, les escoles, el territori. Així, la inclusió és una qüestió de drets. Els alumnes amb més necessitat de suport han de tenir l'oportunitat d'accedir a allò que és comú per a tots els alumnes i ho han de fer en l'entorn ordinari. Nosaltres posem a tot l'alumnat a l'escola ordinària i amb el Programa d'Educació Inclusiva, EAP i escola d'educació especial acompanyem els centres en guanyar competència en la creació de bones pràctiques per arribar a tothom. Vam començar fa cinc anys sense ser CEEPSIR reconegut. És un procés que hem d'anar construint conjuntament amb tota la xarxa, amb polítiques valentes encaminades a desenvolupar nivells més alts de competència i amb molt de rigor a l'hora de decidir quins són els recursos que els centres han de disposar. Podrem avançar cap a una escola per a tothom quan junts siguem capaços de canviar les nostres creences i millorar les nostres pràctiques

Com funciona aquesta transferència de formació i recursos de les escoles d'educació especial?

En aquests moments diria que són 28 els centres d'educació especial que des d'aquest curs han passat a ser centre de recursos a la inclusió. Des del 2016, Dincat està treballant amb un bon nombre d'escoles per acompanyar-les en aquest procés, generant un recull important de materials i recursos de gran valor per ajudar-los en aquest canvi de rol. Enguany, el Departament d'Educació també ha començat amb diferents iniciatives, però és fonamental un treball coordinat entre aquests i tots els

“La inclusió és una qüestió de drets. Els alumnes amb més necessitat de suport han de tenir l'oportunitat d'accedir a allò que és comú per a tots els alumnes i ho han de fer en l'entorn ordinari”

altres organismes, així com amb el GIEE (Grup d'Investigació d'Educació Especial). És necessari que tothom comparteixi el mateix significat d'inclusió i es disposi d'un protocol clar que guiï el camí cap a aquesta transformació cap a una escola per a tothom.

Però els docents estan formats per atendre l'alumnat amb necessitats educatives especials?

A tots ens cal guanyar competència en pràctiques inclusives basades en l'evidència. La necessitat ha fet que els professionals de les escoles d'educació especial es formessin per a respondre a les necessitats del seu alumnat i ara ens toca a tota la comunitat educativa continuar formant-nos junts. Però previ a la formació ens cal treballar-nos les nostres creences que són tributàries de les nostres pràctiques. Cal crear entorns en els quals tots els alumnes se sentin benvinguts, acollits, valorats, estimats, amb expectatives altes. És així com aconseguirem que s'impliquin i aprenguin.

I de quina forma es pot garantir aquesta nova mirada a les escoles?

“És important poder compartir i dissenyar objectius de forma conjunta amb les famílies, així com establir una relació de confiança”

És evident que ha canviat l'escenari de les nostres escoles i demana determinades actituds, noves funcions, millores en les nostres pràctiques. Cal un replantejament a nivell de sistema, començant per les universitats i continuant per les formacions que s'ofereixen. Hauríem de poder anar tots a l'una i disposar d'un full de ruta molt clar.

Com vèncer les reticències a fer aquest canvi de mirada?

Una escola per a tots és un camí que hem de fer per tots els alumnes. Hem de partir que el principal recurs som cadascú de nosaltres i és necessari que els lideratges de les escoles creguin i tinguin una actitud a favor de la inclusió.

I de la tasca que s'ha de fer des dels EAP, què proposa?

És fonamental que els professionals dels EAP puguin disposar de suficients hores per acompanyar els centres. Les nostres funcions han de canviar, no hem de centrar-nos tant en l'avaluació i en fer informes, sinó en desenvolupar competències per acompanyar a les escoles i als instituts en un canvi de creences i en la construcció conjunta de coneixement en bones pràctiques on tot l'alumnat pugui participar i aprendre. I avançarem si ho fem junts. Quan parlem de donar suport a la inclusió ho hem de fer conjuntament EAP i escoles d'educació especial, amb el suport dels altres equips del servei educatiu i dels serveis específics, conjuntament amb inspecció. Com diu Climent Giné, no ens ajuda buscar coartada de noves “figures” (especialistes).

D'altra banda, quina hauria de ser la relació amb les famílies amb infants amb necessitats especials?

Avançar en una escola inclusiva exigeix repensar el tipus i la qualitat de la relació amb les famílies. La relació ha de ser de col·laboració, escoltar-les i reconèixer el coneixement que tenen del seu fill o filla. És important poder compartir i dissenyar objectius de forma conjunta, així com establir una relació de confiança. Això s'aconsegueix des del moment que els reconeixem com a paper decisiu en el progrés del seu fill o filla, quan se senten escoltats i valorats. El seu rol és diferent del nostre, però és complementari. Ells estableixen una vinculació afectiva i emocional amb els seus fills i poden facilitar la seva participació i el seu aprenentatge.

De vegades les decisions dels professionals de l'EAP poden confrontar amb les famílies amb fills i filles amb necessitats educatives especials. Des de la seva perspectiva i experiència, com s'han d'abordar aquests moments?

És important comptar amb ells en els diferents processos de presa de decisions. L'experiència em diu que quan senten i creuen que poden comptar amb nosaltres, quan tenen la certesa que actuem pensant en criteris de bondat, pel bé del seu fill o filla, sempre acabes arribant a un consens.